

Lesbrief 49 Het actieve en contemplatieve leven

WCCM - Lesbrieven van De School voor Meditatie

In de Mystieke Theologie van Origines

door Kim Nataraja

In mijn introductie op het hoofdstuk over Origines in *'Journey to the Heart'* breng ik het volgende naar voren: *"Origines kwam oorspronkelijk uit Alexandrië en was hooggeschoold in de Griekse, Joodse en Christelijke wijsheid. Op de jeugdige leeftijd van 17 jaar werd hij door Bisschop Demetrius van Alexandrië benoemd tot hoofd van de Catechetische School als opvolger van Clemens. Hij was een bijzonder getalenteerde geleerde, een begaafd leraar, en de eerste die – in antwoord op de gnostische theologie en kosmologie – in zijn 'Over de Beginselen' een systematische en diepgaande christelijke theorie over de kosmos presenteerde. Hij baseerde deze theorie volledig op een allegorische en mystieke lezing van de Geschriften. Het werd waarschijnlijk geschreven als antwoord op vragen door nadenkende en belezen studenten van de Catechetische School, die de christelijke leer probeerden te begrijpen tegen de achtergrond van Platonische, Stoïcijnse en Gnostische filosofie."*

In de volgende brief wil ik graag onderzoeken hoe hij met de Schrift omging, maar in deze brief wil ik verder gaan met het gesprek over de twee kanten van onze natuur. De ene kant staat in contact met de materiele werkelijkheid en de andere met de spirituele werkelijkheid. Dit wordt ons in de orthodoxe traditie duidelijk gemaakt. Bisschop Kallistos Ware zegt: "Origines geeft ons een kaart van het christelijke leven, die in het christelijke Oosten van blijvende waarde is gebleven. Hij maakte een tweevoudig contrast tussen 'praxis' en 'theoria', tussen het actieve en het contemplatieve leven. Aristoteles maakte dit onderscheid al en het wordt zeker ook gevonden bij Philo en bij Clemens. Het is belangrijk goed te begrijpen hoe deze termen in de oosterse christelijke bronnen werden gebruikt. Wanneer we in het moderne westen praten over het actieve en contemplatieve leven, denken we meestal aan onze externe status. Het actieve leven betekent leven in de wereld, het leven van een sociaal werker, een missionaris of een leraar; het verwijst naar mensen die tot een actieve religieuze orde behoren. Het contemplatieve leven betekent tegenwoordig gewoonlijk een leven in een besloten religieuze gemeenschap, waarbij men zichzelf eerder wijdt aan gebed dan aan uiterlijke dienstbaarheid.

Bij de Griekse Kerkvaders verwijzen deze termen echter niet naar uiterlijke omstandigheden, maar naar innerlijke ontwikkeling. Het actieve leven betekent de worsteling om deugden te verkrijgen en om ondeugden uit te roeien, terwijl het contemplatieve leven het zien van God betekent. Dus kan het vaak zijn dat iemand die in een besloten religieuze gemeenschap leeft, zelfs een kluisenaar, nog steeds in het eerste stadium van het actieve leven verkeert. Terwijl het mogelijk is dat een leek, die zich

verbonden heeft aan een leven in dienst aan de wereld in het tweede stadium kan zijn en misschien een ware contemplatief is.

Bij de Woestijnvaders lezen we bijvoorbeeld, dat Abba Antonius een stem hoorde, die zei: "In de stad woont een leek, een dokter, die net zo heilig is als jullie. Al zijn spaargeld geeft hij aan de armen en driemaal per dag zingt hij de heilige hymne samen met de engelen." Als je de hele dag een hymne zingt, ben je zeker een contemplatief, maar hier gaat het over iemand, die in een stad een erg veeleisend beroep uitoefent. En toch wordt er over hem gezegd dat hij de gelijke is van de grote Antonius, de Vader van de kluizenaars. Origines koppelt deze twee stadia aan de personages Martha en Maria in Lucas 10: Martha die het actieve leven verbeeldt en zich zorgen maakt over vele dingen, en Maria die zich alleen maar bezighoudt met het enige dat noodzakelijk